

PASTÝŘSKÝ LIST KARDINÁLA DOMINIKA DUKY OP K NOVÉMU ROKU 2018

Dnes, v první den roku 2018, hned po půlnoci, jsem slavil Eucharistii ze slavnosti Matky Boží Panny Marie na starobylém slovanském hradišti v Poříčí nad Sázavou, v kostelíku sv. Klementa. Uvědomoval jsem si symboličnost místa a děje, národních dějin a současnosti. Místo nese pečeť cyrilometodějské misie a slavnost Matky Boží mi připomněla staroboleslavské paladium. Bylo by zbytečné, abych se dále věnoval propojení a jednotě těchto dvou tradic, „moravské“ a „české“, protože to považuji za všeobecně známý a přijatý fakt.

Vstupujeme do nového roku 2018 pod ochranou Panny Marie. V prvním čtení dnešní liturgie slyšíme Áronské požehnání. Jde o text, který je nejstarším zlomkem biblického svitku z doby proroka Jeremiáše. Věřím, že toto požehnání nás provázelo a bude provázet i v tomto osmičkovém roce.

Letopočty zakončené číslovkou osm označují v našich dějinách celou řadu zlomových událostí. Je jich tolik (např. 1278, 1348, 1618, 1648, 1848, ...) **(1)**, že se musíme soustředit na ten, který je letos jednoznačně nejdůležitější, a to je stoleté výročí vzniku Československé republiky. Vznik Československa nemůžeme oddělit od výročí konce 1. světové války, mimo jiné proto, že bychom se tím vylučovali z celku Evropy a celého světa. Byl by to důkaz naší nadřazenosti i malosti. Odvozeně si pak musíme připomenout milníky v dějinách tohoto našeho státu. Jsou to v mnohém ještě úplně neprobádané tragické okamžiky **(2)**: Rozpad státu a následná okupace v roce 1938. Únorový puč jako nástup komunistické diktatury v roce 1948 a konečně i druhá okupace, která zničila kratinké údobí naděje v roce 1968. Tato data nejsou jen chvílemi zmaru a zrady. Jsou to data, která prověřila sílu idejí, na nichž byl náš stát zbudován, a formovaly morální kvalitu národa. Jsou pak i výzvou k tomu, abychom se v budoucnosti nedopracovali k další podobné katastrofě a na prvním místě, abychom se sjednotili kolem těch idejí, které dávají našemu národu životnost a státu základy. Jde o takové hodnoty, jako jsou pravda, vlast, rodina, věrnost atd., které jsou v podstatě hodnotami duchovními a v křesťanské kultuře jsou ve svém souhrnu obsaženy v pojmu Bůh. V těchto hodnotách je třeba najít jednotu, neboť ony vytvářejí i kontinuitu naší státnosti, jak o tom hovoří i preambule naší současné ústavy psaná rukou prezidenta Václava Havla.

O problému jednoty či nejednoty jakéhokoli společenství přemýšlím dlouho. Obecně jako člověk, který už dost prožil; jako občan tohoto státu; jako kněz katolické církve, který dnes stojí mezi jejími čelnými představiteli. Předně považuji za nutné odmítnout řadu předsudků a pokroucených výroků o katolické církvi a ukázat, jak skutečně procházela stoletím, o němž uvažujeme. Situace katolické církve v r. 1918 byla složitá a nelehká. V souvislosti s pádem monarchie se vyhrotily protikatolické postoje dlouhodobě živené národní až nacionální ideologií opřenu o husitství. Došlo nejen k ničení katolických památek a symbolů, ale také k vytvoření národní Československé církve. V tomto nadšení se jaksi zapomnělo na řadu století před husitstvím. Pro hodnocení katolické církve považuji za neblahý Masarykův počin, jímž jednoduše přejmenoval pluky legionářů od Zborova, kteří na svých praporech nesli jména a symboly sv. Václava, sv. Cyrila a sv. Metoda. Nemohl tušit, že je to krok k tomu, aby se podařilo vytvořit apoteózu těch legionářů, kteří se připojovali k rudoarmějcům a působili rozklad československých oddílů. Plukovník Švec, oddaný službě armády budoucího demokratického státu, byl pošpiněn a škrtnut z dějin. Přiznám se, že dnes nevím, co si myslet, když na stoleté oslavy bitvy u Zborova **(3)**, nebyli pozváni zástupci naší a pravoslavné církve.

Je nespornou zásluhou TGM a jeho spolupracovníků, Dr. Eduarda Beneše a Milana Rastislava Štefánika, že našli pro nás nové místo na mapě světa. Při samotném vyhlášení Československé republiky neměl však TGM úplně šťastnou ruku. Přičinil se tak nevědomky o Mnichov a pozdějším setrváváním na nereálném pojmu *československý národ* došlo k rozdělení nového státu. Politici i myslitelé mají právo na omyl, ale v žádném případě nechci zpochybnit náš právnícky nejlepší zákon, který stanoví: „TGM zasloužil se o stát.“ Pozor, nejde o stylistickou chybu, ale o přesnou citaci.

Nemluví se příliš o tom, že v druhé polovině 19. století a po celou dobu první republiky probíhala silná jednostranná interpretace českých dějin ve prospěch reformace, ale i odsudek barokní rekatolizace a jejího přínosu včetně obrany našeho národa rozmáchlým škrtem vedl k podjatému, nepřátelsky vyhocenému a hlavně nepravdivému posuzování katolíků nejen v baroku, ale i v době zápasu s nacismem a komunismem. Katolická církev přitom kopírovala vše, co víme a přiznáváme zbytku společnosti. To samo svědčí o tom, že katolíci jsou a byli součástí celé společnosti.

Není pro nikoho dobré, když se neuzná a zamlčí, že Vatikán nikdy neuznal mnichovský diktát a po celou dobu druhé světové války papežský nuncius Saverio Ritter spolupracoval z Milána s naším Národním výborem v Itálii, který řídil odbojovou činnost pod vedením londýnské exilové vlády prezidenta Eduarda Beneše a premiéra Mons. Jana Šrámka. O mnohém se prostě neví; např. že mezi nunciem a papežem Piem XII. byl spojku kardinál Montini, pozdější papež Pavel VI. Je naprosto nepochopitelné, když dnes pracovník Historického ústavu České akademie věd řekne v TV, že v době heydrichiády katolická církev selhala!

Mons. Otto Lev Stanovský hledal nový úkryt pro parašutisty, kteří byli ukryti v pravoslavném chrámu sv. Cyrila a Metoděje v Resslově ulici a byl za to odsouzen k trestu smrti. V Osvětimi zahynul do jeho akce zapojený kolega Mons. Antonín hrabě Božek-Dohalský (4). Výsadkáři z moravského Valašska byli praktikující katolíci, v široké síti pomocníků odboje byly stovky katolíků a řada katolických kněží; existoval P. Josef Štemberka nebo kardinálové Beran a Trochta, kteří přežili Buchenwald a Mauthausen (5). My se distancujeme od konfidenta Franze Wernera Bobeho a pranýřujeme katolické kněze a laiky, kteří sdíleli antisemitské a fašistické ideje, ale máme také pochopení, že někoho fyzickou nebo psychickou brutalitou gestapo zlomilo.

Rok 1948 s černým datem únorového puče nám připomíná roli římskokatolické církve v odporu proti nastupující stalinské komunistické tyranii. Nelze nepřipomenout jména čtyř kardinálů primasů: Josefa Berana, Józsefa Mindszentyho, Aloysia Stepinace, Stefana Wyszyńskiego. Podobně si nedovedeme představit rok 1968 bez velehradské květnové pouti spolu s kardinály Trochtou a Tomáškem. Vystoupila tam celá umlčovaná církev, řeholníci v hábitech, režimem neuznávání biskupové a opati s odznaky svých funkcí, mitrou, berlou a pektorálem. Je dále nesporné, že to byly křesťanské církve, které v čele s katolíky vystoupily nejradikálněji ke své očistě. Založení Díla koncilové obnovy bylo doprovázeno zrušením kolaborujícího Mírového hnutí katolického duchovenstva, odsouzením a marginalizací jeho aktivních členů.

Oslavy tohoto navýsost jubilejního roku by katolická církev chtěla s celou společností otevřít svatovojtěšskou slavností spojenou s návratem kardinála Berana, pražského arcibiskupa a českého primase do vlasti, do jeho a naší milované katedrály sv. Víta, Václava a Vojtěcha. Chceme tak naplnit poslední vůli velkého exulanta, který šel cestou svatého Vojtěcha a spolu s ním bytostně patří k celku a dějinám naší společnosti.

Kdykoli mluvím o kardinálu Františku Tomáškoví, uvědomuji si jeho zájem o děti, mladé lidi, výchovu a význam rodiny. Uvědomuji si také, že letošní výročí nemůže být jen připomínkou. Je to i závazek. Je třeba vyjádřit vděčnost nejen hrdinům, ale i těm, kdo je vychovali, tj. generacím otců a matek, protože v jejich rodinách se narodili a vyrůstali. Od rodičů převzali vlastnosti a hodnoty, které je připravily přinést i ty největší oběti za vlast, lidskou důstojnost, svobodu víry a tím i pravdy. Stejnou měrou pak musíme vyjádřit vděčnost i všem pedagogům a vychovatelům, kteří čestně plnili své povolání. Všichni jednali podle té části listu apoštola Pavla Galatským, který jsme právě slyšeli a nazýváme ho chartou křesťanské svobody: „Už tedy nejsi otrok, ale syn a jako syn taky dědic skrze Boha!“ Svoboda nemůže existovat bez lásky k člověku; víme i ze své zkušenosti, že ani bez lásky k Bohu, který je pramenem veškeré lásky, neboť: „Bůh je láska,“ jak říká apoštol Jan. Položme si dnes nesmlouvavě otázku, co je to vděčnost k lidem. Položit věnce k jejich hrobům? Byly by urážkou, kdybychom svou vděčnost neprojeвили v pozvednutí, nesení a předání ideálů a přijatých hodnot předků. Máme-li se ctí hledět do minulosti a s nadějí do budoucnosti, musíme bezpodmínečně

převzít úkol katecheze, mravní výchovy a duchovní formace v rodinách a prosazovat je také ve školách. Oproti dřívějším generacím to máme obtížnější, protože jsme vstoupili do věku elektroniky. Tento technický pokrok umožňuje nevidané, ale přináší i dosud neznámá a rovněž nevidaná nebezpečí. Naštěstí si je začínáme uvědomovat, protože na nás už ve svých důsledcích dopadají. Naplníme úkol, který věřícím a především duchovním připadá v celku národního společenství a při budování státu. Nemluvím nyní jen o katolickém kléru, jde mi nyní i o jiné křesťanské církve a také o židovské obce. Zde vidím velký a aktuální úkol. Nenamlouvám si, že se rychle podaří křesťanství dostat do stavu jednoty před prvním vážným rozkolem. Víím, že k dokonalé shodě v zásadních teologických otázkách tak snadno nedojde. Ale tato názorová různost mě neděsí. Děsí mě její militantní zdůrazňování, které komplikuje a často znemožňuje spolupráci na tom, v čem se shodujeme, a to je především společný nepřítel. Výbuch zcela jednostranných vášní kolem pokusu o obnovení Mariánského sloupu je varovné znamení. Což nepotřebujeme už dávno, a zvláště teď klidný dialog symbolu Husova pomníku, symbolu kalicha na Týnském chrámu a symbolu Mariánského sloupu? Nebylo by lépe konečně nahlédnout duchovní potenci národa, který žije dvojí náboženskou tradicí, než neustále tyto proudy stavět do ostrého protikladu a otevírat tak možnost znovu a znovu je zneužít k politickým účelům a štěpit jednotu, aby do ní jeden uchvatitel za druhým mohl vrazit smrtelný klín? Což je tak obtížné dojít k tomu, že je jen jeden Kristus, náš Pán a že potřebujeme nikoli divergenci, ale konvergenci? Že potřebujeme bádát, a proto mít klid na věčný dialog a nevstupovat stále do politických, mocensky zaujatých a malicherných tahanic a debat. On opravdu nikdo nedokáže domyslet, že ten náš společný nepřítel potřebuje, abychom dospěli k takové divergenci, že se prostě sami rozhádáme a rozejdeme a ponecháme mu volné pole, aby nás následně srovnal svým vítězným bičem? Moje generace to zažila dvakrát; nepřeji nikomu, aby to zažil i jen jednou a nakrátko.

První leden byl blahoslaveným papežem Pavlem VI. prohlášen Dnem míru, resp. Dnem modliteb za mír. Letošním mírové poselství papeže Františka začíná slovy: „Mír každému člověku, mír všem národům světa...“. Dále papež připomíná, že na světě je 250 miliónů migrantů, z nichž 22 miliónů jsou uprchlíci hledající místo pro život v míru. Je třeba si uvědomit, že právě nastolení míru a spravedlnosti je tím jediným a nejlepším řešením; to není možné bez humanitární, politické a celosvětové pomoci. Chtěl bych tedy na závěr každému člověku popřát vnitřní mír a celé naší společnosti vzájemný smír, aby v pravdě, v lásce a ve svobodě naše zem vzkvétala a aby nikdo, především věřící, nebyl z tohoto díla vylučován.

+ Dominik kardinál Duka OP
arcibiskup pražský a primas český

(Prosím, aby pastýřský list byl přečten při novoročních bohoslužbách.)

Pozn.

- (1) Bitva na Moravském poli + smrt Přemysla Otakara II., založení Karlovy univerzity, defenestrace a bitva na Bílé hoře, konec třicetileté války, revoluční rok, nástup císaře Františka Josefa, Bachův absolutismus.
- (2) Stále se ještě nacházejí důležité archivní dokumenty, některé fondy z důvodu zákonem daného moratoria nebylo možno otevřít.
- (3) Bitva nedaleko od Tarnopole 2. 7. 1917, při níž poprvé jako samostatná brigáda vystoupili českoslovenští legionáři, prolomili frontu a posunuli na západ. Tím umožnili pokračování Brusilovovy ofenzívy, která ochabovala úměrně demoralizaci ruské armády.
- (4) Oba dva kanovníci byli rovnocennými kandidáty na arcibiskupský stolec.
- (5) V nacistických věznicích v době druhé světové války zahynulo 324 katolických kněží, řada dalších brzo po válce zemřela na následky věznění. Velká je i skupina řeholnic a laických členů mužských řádů. Zapomenout bychom neměli také na vojenské kaplany v řadách československých jednotek v zahraničí.